

DRUGO OPAZOVANJE PLAMENCA *Phoenicopterus ruber roseus* v SLOVENIJISecond record of the Greater Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus* in Slovenia

MATJAZ KERČEK

Kungota pri Ptuj 44, SI-2325 Kidričevo, Slovenija, e-mail: matjazkercek@yahoo.com

1. Uvod

Plamenec *Phoenicopterus ruber* poseljuje širno območje južne Evrope, centralne in jugozahodne Azije, Afrike (podvrsta *roseus*), karibske otoke ter otočje Galapagos (podvrsta *ruber*) (JOHNSON 1997). Nekateri avtorji ju ločijo kot samostojni vrsti *P. roseus* in *P. ruber* (SANGSTER 1997). V Evropi je omejen na območje Sredozemlja. Redno gnezdi v Španiji, Franciji, Turčiji in Azerbajdžanu, od leta 1993 na Sardiniji, od leta 2001 pa v manjšem številu tudi na Cipru. V večjem številu se pojavlja tudi na Portugalskem in v Grčiji, vendar v teh državah ne gnezdi. Evropska populacija je ocenjena na 56.000 – 58.000 gnezdečih parov. V preteklem desetletju se je populacija plamenca v Franciji močno povečala, v Španiji in Turčiji pa je bila stabilna (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2004). Število gnezdečih parov v Franciji, Italiji in Cipru se še vedno povečuje (BAUER *et al.* 2005). Plamenec je gnezdilec plitvih, brakičnih in slanih lagun, solin in delt, kjer se prehranjuje z vodnimi nevretenčarji, njihovimi jajčeci in ličinkami. Občasno se pojavlja tudi v sladkovodnih močvirjih in celo na riževih poljih. Je izrazito lokalizirana gnezdilka, odvisna od majhnega števila primernih mokrišč (JOHNSON 1994). Na mnogih lokalitetah je njegovo gnezdenje vezano na leta z večjo količino padavin (JOHNSON 1997).

V Evropi se poleg plamenca podvrste *roseus* pojavljajo še nominantna podvrsta plamenca *Phoenicopterus ruber ruber* ter mali *P. minor* in čilski plamenec *P. chilensis*. Mali plamenec gnezdi v Afriki. Znanih je nekaj opazovanj iz Španije in Francije ter več opazovanj ubežnic v srednji in severni Evropi (CRAMP & SIMMONS 1998, SVENSSON *et al.* 1999). Pogosteje lahko v Evropi srečamo druga dva taksona, pri čemer gre za osebkke, pobegle iz živalskih vrtov (kar velja zlasti za čilskega plamenca).

2. Opis opazovanja

Zadrževalnik Medvedce (UTM WM53, JV od Pragerskega, SV Slovenija) je bil ob mojem obisku dne 6.12.1999 skoraj popolnoma izprazen. Po zaostalih lužah so se prehranjevale predvsem številne sive *Ardea*

cinerea in velike bele čaplje *Egretta alba*. Po grmovju ob robu zadrževalnika je posedal veliki srakoper *Lanius excubitor*, v nizkem letu je lovil svoj plen pepelasti lunj *Circus cyaneus*, to pa je tudi skoraj vse, kar je bilo prve pol ure moč videti. Ob pregledovanju čapelj me je v oči zbodel osebek, ki je imel ves čas sklonjen vrat. Misleč, da se ukvarja s kakšno posebej veliko ribo, sem mu posvetil večjo pozornost. Ko je naposled le dvignil glavo, sem namesto harpunastega čapljineta kljuna zagledal kolenasto ukrivljeni plamenčev kljun. Opazoval sem plamenca in sicer mladosten osebek (slika 1). Večinoma je bil bel, le po temenu in tilniku je bil sivkasto nadahnen. Letalna peresa so bila črna. Kljun je bil svetlo siv s črno konico. Osebek se je ves čas intenzivno prehranjeval, tu in tam pa za trenutek dvignil glavo in se razgledal po okolici. Bil je dokaj zaupljiv, saj sem se mu lahko približal bolj kot čapljam. O opazovanju sem takoj obvestil tudi druge ornitologe, ki so si plamenca v naslednjih dneh tudi ogledali. Na Medvedcah se je zadrževal od 6. do 8.12.1999.

Slika 1: Plamenec *Phoenicopterus ruber roseus*, opazovan med 6.12.1999 in 8.12.1999 v zadrževalniku Medvedce (foto: L. Božič)

Figure 1: Greater Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus*, observed between 6 and 12 Dec at Medvedce reservoir (photo: L. Božič)

Ločevanje plamenca podvrste *roseus* od drugih plamencev, ki se pojavljajo v Evropi, ni težavno. Mali plamenec ima pretežno rožnato obarvano perje, temno rdeč kljun s črno konico in rdeče noge (SVENSSON *et al.* 1999). Čilski plamenec je rožnato obarvan predvsem po spodnjem delu vratu in prsih, medtem ko je plamenec pretežno bel, z rožnatim nadihom na vratu. Nominantna podvrsta plamenca je pretežno oranžno rdeča. Pri vseh vrstah je intenzivnost barve perja odvisna od hrane in letnega časa. Če je vnos karotenoidov, ki jih sintetizirajo alge in drugi organizmi, zmanjšan, je perje manj intenzivno obarvano. Tako čilski plamenec kot nominantna podvrsta plamenca imata precej več črnine na kljunu kot plamenec podvrste *roseus*, s tem da ima nominantna podvrsta še oranžno rdečo bazo kljuna (SANGSTER 1997).

3. Diskusija

Opisano opazovanje je drugo opazovanje te vrste v Sloveniji in ga je potrdila tudi Nacionalna komisija za redkosti (Božič 2001). Pri opazovanem osebkju se zastavlja vprašanje, ali gre za ptico iz populacije, gnezdeče v naravi, ali ptico, ki je ušla iz ujetništva. Poreklo večine ptic, ki so bile opazovane v Srednji Evropi, namreč ni zanesljivo določeno (BAUER *et al.* 2005). Obročkanje plamencev v pokrajini Camargue je pokazalo, da se večji del populacije odseli v Andaluzijo in SZ Afriko, le manjšina pa ostane čez zimo. Najdbe ptic iz Camargue so redke vzhodno od Italije. Delna selitev iz Camargue se prične v juliju in traja do oktobra ali še kasneje, če so temperature nizke. Ptice se vrnejo na gnezdišča v marcu, negnezdeči osebki pa ostanejo v prezimovališčih vse leto (CRAMP & SIMMONS 1998). Pozimi je vrsta številna na Sardiniji in Cipru (JOHNSON 1997). Manjše skupine plamencev redno prezimujejo tudi v severni Italiji (BAUER *et al.* 2005). Na Madžarskem je bilo do leta 1998 enajst potrjenih opazovanj. Vsi plamenci so se pojavljali med junijem in avgustom, z eno izjemo v novembru (GABOR *et al.* 1998). Na Hrvaškem je bil večkrat opažen v 19. stoletju. Navajajo tudi zimske podatke, vendar brez natančnih datumov. Edino natančno datirano opazovanje je bilo 4.10.1887 v Kraljevici. Za zadnjih sto let ni potrjenih opazovanj (LUKAČ 1998, KRALJ 1997). Od 80-ih let 20. stoletja se redno in v vseh mesecih pojavlja na Nizozemskem in v nemški zvezni deželi Nordrhein-Westfalen. V Švici je bilo do leta 2003 znanih sedem opazovanj ptic nedvomno divjega porekla in petintrideset takšnih z dvomljivim poreklom. Več opazovanj je znanih tudi iz Belgije in Češke, vendar nobeno zanesljivo divjih ptic (BAUER *et al.* 2005).

Plamenec je izrazito občutljiv za človekovo vznemirjanje (CRAMP & SIMMONS 1998), kar pa v našem primeru ni držalo. Ena razlaga za to je, da gre za pobegli osebek, druga pa, da je bil osebek močno sestradan, saj se je ves čas intenzivno prehranjeval. Poleg tega je za plamenca značilna izrazita družabnost, tako da le redko vidimo posamezne osebkke (CRAMP & SIMMONS 1998). Obstaja možnost, da se je osebek ločil od jate v slabem vremenu. V času opazovanja cikloni pogosto potujejo iz južne Francije prek Padske nižine čez Slovenijo in Panonsko nižino (ŠEGOTA 1988), tako da bi lahko šlo za osebek iz Camargue. V prid tej trditvi govori tudi dejstvo, da je bil opazovani osebek še spolno nezrel, ravno ti pa se največ klatijo (CRAMP & SIMMONS 1998). Vsekakor pa zanesljiva določitev porekla ptice na osnovi opaženih značilnosti ni mogoča.

Opisano opazovanje je drugi podatek o pojavljanju te vrste v Sloveniji in ga je potrdila tudi Nacionalna komisija za redkosti.

Zahvala: Luki Božiču se zahvaljujem za napotke pri pisanju članka in fotografijo, Borutu Štumbergerju pa za posredovano literaturo.

Povzetek

Med 6.12. in 8.12.1999 je bil v zadrževalniku Medvedce (UTM WM53, JV od Pragerskega, SV Slovenija) opazovan spolno nezrel osebek plamenca *Phoenicopterus ruber roseus*. Ptica se je večino časa intenzivno prehranjevala in je bilo dokaj neplašna. Po značilnostih opazovane ptice ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti, ali gre za ptico iz naravne populacije ali ubežnico iz ujetništva. Opisano opazovanje je drugi podatek o pojavljanju te vrste v Sloveniji in ga je potrdila tudi Nacionalna komisija za redkosti.

Summary

Between 6 Dec and 8 Dec 1999, an immature Greater Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus* was observed at Medvedce reservoir (UTM WM53, SE of Pragersko, NE Slovenia). The bird was feeding intensely and was not timorous at all. This is the second record for this species in Slovenia and has been confirmed by the National Rarities Committee.

Literatura

- BAUER, H.-G., BEZZEL, E. & FIEDLER, W. (eds.) (2005): Das Kompendium der Vögel Mitteleuropas. – AULA Verlag, Wiebelsheim.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No. 12. – BirdLife International, Cambridge.
- BOŽIČ, L. (2001): Poročilo Nacionalne komisije za redkosti o opazovanjih redkih vrst ptic za obdobje 1997 – 2000. – *Acrocephalus* 22 (106/107): 109–113.
- CRAMP, S. & SIMMONS, K.E.L. (1998): The complete birds of the western Palearctic on CD. – Oxford University Press, Oxford.
- GABOR, M., HADARICS, T., WALICZKY, Z., SCHMIDT, A., NAGY, T. & BANKOVICS, A. (1998): An annotated list of the birds of Hungary. – *Nomenclatorum Avium Hungariae*. Budapest – Szeged.
- JOHNSON, A. (1994): Greater Flamingo *Phoenicopterus ruber*. pp 106–107 In: TUCKER, G. M. & HEATH, F. A. (eds.): Birds in Europe: Their conservation status. Birdlife Conservation Series No. 3. – Birdlife International, Cambridge.
- JOHNSON, A. (1997): Greater Flamingo. In: HAGEMEIJER, W.J.M. & BLAIR, M.J. (eds.): The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. – T & AD Poyser, London.
- KRALJ, J. (1997): Ornitofauna Hrvatske tijekom posljednjih dvjesto godina. – *Larus* 46: 1–112.
- LUKAČ, G. (1998): List of Croatian birds. Spatial and temporal distribution. – *Natura Croatica* 7: 1–160.
- SANGSTER, G. (1997): Species limits in flamingos, with comments on lack of consensus in taxonomy. – *Dutch birding* 19: 193–198.
- SVENSSON, L., GRANT, P.J., MULLARNEY, K., ZETTERSTROM, D. (1999): Der neue Kosmos Vogelführer. – Frankh-Kosmos Verlags, Stuttgart.
- ŠEGOTA, T. (1988): Klimatologija za geografe. – Školska knjiga, Zagreb.

Prispelo / Arrived: 29.9.2004

Sprejeto / Accepted: 9.3.2006